
Vergaderjaar 2002–2003

28 880

Jaarverslagen over het jaar 2002

Nr. 42

**JAARVERSLAG VAN HET FONDS ECONOMISCHE STRUCTUUR-
VERSTERKING (D)**
Aangeboden 21 mei 2003

INHOUDSOPGAVE**blz.**

A.	Algemeen	4
1.	Voorwoord	4
2.	Dechargeverlening	5
B.	Jaarrekening	8
1.	Verantwoordingsstaten	8
1.1.	De verantwoordingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor de uitgaven	8
1.2.	De verantwoordingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor de ontvangsten	9
2.	Financiële toelichting bij de verantwoordingsstaten	10
	Algemeen	10
	I. Inleiding	10
	II. Financieel beheer	11
	III. Grondslagen van de financiële verantwoording	12
2.1.	Toelichting bij de uitgavenartikelen	13
2.2.	Toelichting bij de ontvangstenartikelen	19
3.	Saldibalans	21

A. Algemeen

1. Voorwoord

De Fes-begroting 2002 is opgesteld door het kabinet Kok II en is – deels in demissionaire status – voor een groot deel ook door Minister Jorritsma uitgevoerd. In 2002 is ook Minister Heinsbroek verantwoordelijk geweest voor de uitvoering van de begroting. Na de val van het kabinet Balkenende heb ik namens het demissionaire kabinet Balkenende de laatste maanden van 2002 als Minister van Economische Zaken de Fes-begroting uitgevoerd. Daarom bied ik u hierbij als Minister van Economische Zaken en Minister van Financiën het Jaarverslag 2002 van het Fes aan.

De Minister van Economische Zaken,
J. F. Hoogervorst

De Minister van Financiën,
J. F. Hoogervorst

2. Dechargeverlening

Verzoek tot dechargeverlening van de Minister van Economische Zaken aan de Voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Onder verwijzing naar de artikelen 63 en 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verzoek ik de beide Kamers van de Staten-Generaal de Ministers van Economische Zaken en Financiën decharge te verlenen over het in het jaar 2002 gevoerde financiële beheer met betrekking tot de uitvoering van de begroting van het Fonds economische structuurversterking (Fes).

Ten behoeve van de oordeelsvorming van de Staten-Generaal over dit verzoek tot dechargeverlening is door de Algemene Rekenkamer als externe controleur op grond van artikel 82 van de Comptabiliteitswet 2001 een rapport opgesteld van haar bevindingen en haar oordeel met betrekking tot:

- a. het gevoerde financieel en materieelbeheer;
- b. de ten behoeve van dat beheer bijgehouden administraties;
- c. de financiële informatie in het jaarverslag;
- d. de saldibalans;
- e. de totstandkoming van de informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering;
- f. de in het jaarverslag opgenomen informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering van het Fes. Dit rapport wordt separaat door de Algemene Rekenkamer aan de Staten-Generaal aangeboden.

Bij het besluit tot dechargeverlening dienen, naast het onderhavig jaarverslag en het hierboven genoemde rapport van de Algemene Rekenkamer, de volgende, wettelijk voorgeschreven, stukken te worden betrokken:

- a. het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2002; dit jaarverslag wordt separaat aangeboden.
- b. de slotwet van het Fes over het jaar 2002;

de slotwet is als afzonderlijk kamerstuk gepubliceerd.
- c. Het rapport van de Algemene Rekenkamer over het jaar 2002 met betrekking tot de onderzoeken, bedoeld in artikel 83 van de Comptabiliteitswet 2001. Dit rapport, dat betrekking heeft op het onderzoek van de centrale administratie van 's Rijks schatkist en van het Financieel jaarverslag van het Rijk, wordt separaat door de Algemene Rekenkamer aangeboden.
- d. De verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot de in het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2002 opgenomen rekening van uitgaven en ontvangsten van het Rijk over 2002, alsmede met betrekking tot de Saldibalans van het Rijk over 2002 (de verklaring van goedkeuring, bedoeld in artikel 83, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001);

het besluit tot dechargeverlening kan niet worden genomen, voordat de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer is ontvangen.

Ten behoeve van het politieke oordeel dat door middel van een besluit tot dechargeverlening wordt uitgesproken, is het van belang mee te wegen dat de ondergetekenden vanaf 26-10-2002 de zorg voor het financieel beheer van het Fonds economische structuurversterking op zich hebben genomen.

De Minister van Economische Zaken,
J. F. Hoogervorst

De Minister van Financiën,
J. F. Hoogervorst

Dechargeverlening door de Tweede Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal dat de Tweede Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van:
(datum)

De Voorzitter van Tweede Kamer,

Naam:

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, tweede lid, van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen aantekening door de voorzitter van de Tweede Kamer, ter behandeling doorgezonden aan de voorzitter van de Eerste Kamer.

Dechargeverlening door de Eerste Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal dat de Eerste Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van:
(datum)

De Voorzitter van de Eerste Kamer,

Naam:

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen aantekening door de voorzitter van de Eerste Kamer, doorgezonden aan de Minister van Financiën.

B. Jaarrekening

1. VERANTWOORDINGSSTATEN

1.1. De verantwoordingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor de uitgaven

Verantwoordingsstaat 2002 van het Fonds economische structuurversterking
Onderdeel uitgaven (in € 1000)

Art.	Omschrijving	(1)	(2)	(3)=(2)-(1)
		Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie*	Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting
		uitgaven	uitgaven	uitgaven
01	Bijdragen van het fonds aan andere begrotingen			
01	Bijdragen aan de begroting van het Infrastructuurfonds in het kader van verkeer & vervoer	116 621	151 488	34 867
02	Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van bodemsanering	21 317	33 777	12 460
03	Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van kennisinfrastructuur	9 076	3 719	-5 357
04	Overige bijdragen vanuit het fonds	771 426	805 382	33 956
07	Projecten in voorbereiding	63 643		- 63 643
08	Investeringsimpuls 1998	794 044	767 698	- 26 346
09	Investeringsimpuls 2001	678 485	682 875	4 390
10	Prijsbijstelling	25 992		- 25 992
	Sub-totaal uitgaven	2 480 604	2 444 939	35 665
02	Saldi			
01	Voordelig eindsaldo	1 451 779	1 664 006	212 227
	Sub-totaal	1 451 779	1 664 006	212 227
	Totaaltelling	3 932 383	4 108 945	176 562

* De gerealiseerde bedragen zijn steeds naar boven afgerond (€ 1000).

Ons bekend,

De Minister van Economische Zaken,

De Minister van Financiën,

1.2. De verantwoordingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor de ontvangsten

Verantwoordingsstaat 2002 van het Fonds economische structuurversterking Onderdeel ontvangsten (in € 1000)

Art.	Omschrijving	(1)	(2)	(3)=(2)-(1)
		Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting
		ontvangsten	ontvangsten	ontvangsten
01	Ontvangsten van het fonds			
01	Overige ontvangsten uit aardgas	1 638 600	1 629 800	- 8 800
02	Rentebesparingen uit incidentele baten	420 700	374 166	- 46 534
	Sub-totaal ontvangsten	2 059 300	2 003 966	- 55 334
02	Saldi			
01	Voordelig beginsaldo	1 873 083	2 104 979	231 896
	Sub-totaal	1 873 083	2 104 979	231 896
	Totaaltelling	3 932 383	4 108 945	176 562

Ons bekend,

De Minister van Economische Zaken,

De Minister van Financiën,

2 FINANCIËLE TOELICHTING BIJ DE VERANTWOORDINGSSTATEN

ALGEMEEN

I. Inleiding

In 2002 is vanuit het fonds € 2444,9 mln aan bijdragen verstrekt aan de diverse begrotingen en is € 2004,0 mln ontvangen.

(x € 1 000)	uitgaven	ontvangsten
Raming in de begroting 2002	2 480 604	2 059 300
Realisatie 2002	2 444 939	2003 966
Verschil	- 35 665	- 55 334

Dit overzicht is exclusief de voordelige en nadelige begin- en eindsaldi. Deze saldi houden (boekhoudkundig) de ontvangsten en de uitgaven per jaar in evenwicht. Het cumulatieve eindsaldo van het fonds ultimo 2003 is € 1664 mln.

Bijdragen aan begrotingen worden verstrekt op basis van door de fonds-beheerders verstuurdte toezeggingsbrieven. In deze brieven is in totaal € 12 767,3 mln toegezegd, waarvan tot en met 2002 € 10 855,1 mln is verrekend met het fonds.

Specificatie toezeggingsbrieven

Ten behoeve van	Toegezegd (mln)	Betaald t/m 2002 (mln)
Verkeer & vervoer-projecten	2 768,3	2 614,3
Overig V&V IF	877,1	477,2
Overig V&V VROM	11,3	11,1
Hubertustunnel	28,4	23,6
Voorfinanciering GIS	169,0	34,0
Bodemsanering VROM	136,1	104,6
Bodemsanering V&V / VINEX	69,5	69,6
Bodemsanering NS	22,7	22,7
NOBIS	11,3	11,3
HPCN	15,9	15,3
Agro-ketenmanagement	13,6	13,6
Transporttechnologie	15,9	15,9
Ondergronds bouwen	18,1	18,1
LWI	18,1	18,1
MIBITON	9,1	9,0
Mainport Rotterdam	11,3	11,3
Marin	45,4	45,4
Kenniswijk	45,7	3,7
Betuweroute I + II	2 594,7	2 421,6
HSL I + II	992,8	876,7
SWAB	549,4	549,4
Bereikbaarheid/voorfin.	1 915,9	1 869,8
Milieutechnologie EZ	18,2	3,5
Milieutechnologie VROM	9,1	7,1
Kennis NIDO	12,7	10,9
Kennis SKB	15,9	14,2
Kennis OLS	4,1	4,1
Kennis Gigaport	64,4	60,4
Kennis Konnekt	15,9	8,6
Kennis EMR	15,9	13,1
Kennis Watergraafsmeer	13,6	13,6
Kennis Biomade	6,8	5,4
Kennis Technocentra	18,2	18,2
KLICIT	13,2	8,7
Delfts kenniscluster	19,1	19,1
Bereikbaarheid & stedelijke ontwikkeling	634,6	604,5
Impuls 2001: Kennis	491,6	109,4
Impuls 2001: Bedrijventerreinen	47,7	6,3
Kennis, onderzoek en innovatie (EZ)	238,7	29,9
Kennis, onderzoek en innovatie (OCW)	119,4	23,9
BIRK + saneringsregeling	18,5	14,4
Fes-brug	650,0	643,4
Totaal	12 767,3	10 855,1

II. Financieel beheer

Het Fes is een verdeelfonds dat bijdragen verstrekt aan vakdepartementen. Ten laste van het fonds komen derhalve geen directe betalingen aan projecten. De feitelijke projectuitgaven worden verantwoord in de jaarverslagen van de desbetreffende vakdepartementen. Deze departementen zijn verantwoordelijk voor de rechtmatigheid en doelmatigheid van de met Fes-bijdragen gefinancierde uitgaven. Jaarlijks worden er monitoringsrapportages naar de Tweede Kamer gestuurd met daarin een overzicht van de laatste stand van zaken aangaande de projecten die uit het Fes worden gefinancierd. In 2002 is een uitgebreide versie van een dergelijke rapportage in de vorm van een mid term review verstuurd. Ook vindt er regelmatig een Algemeen Overleg plaats over, onder meer, grote

projecten uit het Fes. Hieronder wordt kort een opsomming gegeven van de relevante Kamerstukken uit het jaar 2002:

- Kamerstuk II 2001–2002, 25 017, nr. 40: versterking ruimtelijk-economische structuur, brief minister met de voortgangsrapportage van de investeringsimpuls 1998;
- Kamerstuk II 2001–2002, 25 017, nr. 41: voortgangsrapportage ICES/KIS-3.

Op 16 mei 2002 is de wijziging van de Wet Fonds economische structuurversterking gepubliceerd (Stb. 294). De wetswijziging bevat de volgende elementen:

- De opbrengsten van veilingen van frequenties komen niet meer ten gunste van het Fes via de rentevrijval die ontstaat door de opbrengst ten gunste van de staatsschuld te brengen, maar via een annuïteit op basis van die opbrengst met een looptijd gelijk aan de voorziene looptijd van de geveilde rechten. Een voorbeeld hiervan zijn de geveilde UMTS-frequenties;
- De opbrengst van de verkoop van aandelen die als dividend zijn verkregen is niet relevant voor het Fes;
- In de wet wordt niet meer gesproken over «het rendement op 10-jaars staatsobligaties» maar over «het rendement op langlopende staatsobligaties».

Voor de bereikbaarheidsprojecten, het Fes-bruggetje en de HSL-Zuid is een vaste jaarlijkse bijdrage overeengekomen. Voor de overige projecten geldt grotendeels geen vaste jaarlijkse bijdrage, maar wordt er een toezegging gedaan voor de totale periode waarin projecten worden uitgevoerd. Als toelichting op de voor deze projecten te verrekenen bijdragen kan in principe worden volstaan met een verwijzing naar de ramingen zoals deze zijn opgenomen in de tweede suppletore begrotingswet Fes van het betreffende jaar. Verrekening van eventuele verschillen tussen deze raming en de daadwerkelijke uitgaven in het betreffende begrotingsjaar kan dan plaatsvinden in het jaar $t+1$ op basis van de accountantsverklaring over het jaar t .

III. Grondslagen van de financiële verantwoording

De financiële verantwoording is opgesteld overeenkomstig de Comptabiliteitswet. In de instellingswet van 21 december 1995 is opgenomen dat in afwijking van de Comptabiliteitswet de begroting en de financiële verantwoording van het Fes uitsluitend op kasbasis worden gepresenteerd. De uitgaven en ontvangsten worden middels verrekeningen ten laste, respectievelijk ten gunste van het Fes gebracht. Bepalend voor het dienstjaar waarin de verrekeningen worden geboekt is de valutadatum waarop de boeking door de Rijkshoofdboekhouding is verwerkt.

De EZ-ontvangsten van Energie Beheer Nederland (EBN) B.V., stand meerjarige Miljoenennota 2002, die voorheen werden afgedragen aan DSM in verband met de door DSM gehouden certificaten EBN B.V., worden met ingang van 1 januari 2002 niet gerekend tot de aardgasbaten waarvan 41,5% als voeding van het Fes dient. Vóór 2002 stonden tegenover de winstuitkering van EBN B.V. aan de Staat de afdrachten van de Staat aan certificaathouder DSM. Eind 2001 heeft de Staat voor € 1,24 mrd de certificaten EBN B.V. van DSM overgenomen. Door de aankoop van de certificaten hoeven dividenden vanaf boekjaar 2002 niet meer te worden overgedragen. De hierdoor gecreëerde ruimte op de rijksbegroting dient ter

compensatie van de gestegen rentelasten op de nationale schuld als gevolg van de aankoop van de certificaten EBN B.V. Per saldo is deze aankoop budgettair neutraal.

2.1 Toelichting bij de uitgavenartikelen

01 Bijdragen van het fonds aan andere begrotingen

Artikel 01.01 Bijdragen aan de begroting van het Infrastructuurfonds in het kader van verkeer & vervoer

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2002	116 621
Realisatie 2002	151 488
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	34 867

Op dit artikel worden de bijdragen verantwoord die zijn verrekend met het Infrastructuurfonds en het Ministerie van VROM ten behoeve van het onderdeel Verkeer & Vervoer uit de Investeringsimpuls 1994.

Bij Voorjaarsnota 2002 is besloten om de gestegen kosten voor de geluidsisolatie rond Schiphol (GIS) vanuit dit artikel voor te financieren. Deze voorfinanciering is nodig om de vijfde baan van Schiphol tijdig te kunnen realiseren. Het betreft hier uitgaven in de jaren 2002 tot en met 2004. In de periode 2008 tot en met 2012 vindt er terugbetaling plaats middels verlenging van de bestaande heffingen in het kader van het Heffingenbesluit Geluidhinder Burgerluchtvaart.

Specificatie

(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Vershil	Begr.	Art.
V&V investeringsimpuls	–	–	–	IF	04.02
Overig V&V IF	103 703	104 481	778	IF	04.02
Overig V&V VROM	1 134	1 134	–	VROM	05.16.05
Voorfinanciering GIS	–	34 000	34 000	IF	Divers
Hubertustunnel	11 784	11 873	89	IF	04.02
Totaal	116 621	151 488	34 867		

Artikel 01.02 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van de bodemsanering

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2002	21 317
Realisatie 2002	33 777
Verschil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	12 460

Op dit artikel worden de bijdragen aan VROM en aan het Infrastructuurfonds geraamd in het kader van de bodemsanering. Bij VROM gaat het om bijdragen ten behoeve van de ontwikkeling van VINEX woningbouwprojecten. Deze middelen worden via de begroting van VROM aan de betrokken stadsgewesten beschikbaar gesteld. De bijdragen aan het Infrastructuurfonds zijn bestemd voor onvoorziene uitgaven bij de uitvoering van de Verkeer & Vervoer projecten uit de Investeringsimpuls 1994 voor VINEX infrastructuurprojecten en voor bodemsanering van percelen van de NS ten behoeve van de ontwikkeling van stationslocaties.

Het grootste verschil tussen de raming en realisatie wordt veroorzaakt door de doorwerking van een mutatie in de Slotwet 2001. Deze mutatie is het gevolg van vertragingen in de geplande bodemsaneringen van de VINEX-operatie van VROM. De resterende middelen ad. € 41 mln blijven beschikbaar voor dit project en komen aan de hand van de realisatie tot uitbetaling. In 2002 is hiervan € 9,5 mln gerealiseerd.

Specificatie

(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Verschil	Begr.	Art.
VROM	–	9 496	9 496	VROM	05.16.05
V&V- en VINEX-projecten	21 317	24 281	2 964	IF	04.02
Totaal	21 317	33 777	12 460		

Artikel 01.03 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van de kennisinfrastructuur

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2002	9 076
Realisatie 2002	3 719
Verschil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	– 5 357

Het project «Kennismijk» is door de overgang van het beleid op het gebied van Telecommunicatie en Post van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat naar het Ministerie van Economische Zaken, ondergebracht bij EZ. De kasbetalingen zijn in 2002 lager uitgevallen dan geraamd. De niet in

2002 bestede middelen schuiven door naar latere jaren. De totaal beschikbare middelen voor Kenniswijk bedragen € 45,7 mln onder de voorwaarde dat private partijen evenveel aan het project bijdragen. Dit bedrag is beschikbaar in de periode 2002–2006. In het kader van Kenniswijk is een drietal subsidieregelingen van kracht. De meerjarige uitgaven zijn in 2002 grotendeels als verplichting vastgelegd door EZ.

Artikel 01.04 Overige bijdragen vanuit het fonds

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2002	771 426
Realisatie 2002	805 382
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	33 956

Op dit artikel worden de bijdragen aan het Infrastructuurfonds verantwoord voor de Betuweroute en de Hogesnelheidslijn (HSL). Op dit artikel is met ingang van de begroting 1998 tevens een raming opgenomen voor de prijsontwikkeling. Deze prijsbijstelling wordt echter niet afzonderlijk met het Infrastructuurfonds verrekend, maar maakt deel uit van de (gerealiseerde) bijdragen aan de HSL en Betuweroute. De mutatie voor de Betuweroute betreft een doorwerking van een mutatie in de Najaarsnota 2001. Door deze doorwerking is € 84 mln vanuit 2001 doorgeschoven naar latere jaren. Hiervan is in 2002 € 45,3 mln gerealiseerd. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het jaarverslag 2002 en de begroting 2003 van het Infrastructuurfonds.

Specificatie

(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Vershil	Begr. Art.	
Betuweroute	430 183	479 867	49 684	IF	03.02
HSL	321 730	325 515	3 785	IF	03.03
Prijsbijstelling	19 513	–	– 19 513	IF	
Totaal	771 426	805 382	33 956		

Artikel 01.07 Projecten in voorbereiding

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2002	63 643
Realisatie 2002	–
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	– 63 643

Op het artikel «Projecten in voorbereiding» worden bijdragen geraamd aan projecten waarvoor door de Fes-beheerders aan de betrokken departementen nog geen daadwerkelijke (definitieve) toezegging heeft plaatsgevonden omdat deze projecten nog in de voorbereidende fase zijn.

De voornaamste mutaties betreffen:

Bij Najaarsnota 2002 is € 6,68 mln van het onderdeel «BIRK & Saneringsconcepten» overgeheveld naar artikel 01.09/Investeringsimpuls 2001 en beschikbaar gesteld aan de VROM-begroting. Tevens is er voor dit onderdeel prijsbijstelling uitgekeerd (zie art.01.10). Voor zover het middelen betreft waarvoor projecten gedurende 2002 nog in voorbereiding waren, worden deze binnen het fonds doorgeschoven naar volgende jaren.

Artikel 01.08 Investeringsimpuls 1998

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2002	794 044
Realisatie 2002	767 698
Verschil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	- 26 346

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd voor door de Interdepartementale Commissie Economische Structuur (ICES) goedgekeurde projectvoorstellen van de Investeringsimpuls 1998. Er is in 2002 op dit artikel tevens prijsbijstelling uitgekeerd in het kader van de prijsbijstellings-tranche 2002. Het totaal uitgekeerde bedrag is € 5,7 mln (zie art.01.10).

De verschillen tussen raming en realisatie worden in onderstaande tabel gepresenteerd. Naast de prijsbijstelling betreffen de belangrijkste verschillen:

- De financiering van Economie, Ecologie en Technologie (Milieutechnologie/EET) is in 2002 niet, zoals gebruikelijk, voor een deel via het Fes verlopen. De oorzaak hiervan houdt verband met de agentschapsvorming van de uitvoeringsinstelling Novem. De beschikbare middelen schuiven door naar latere jaren.
- In 2001 is voor experimentele faciliteiten een tender georganiseerd waarbij aan 8 projecten geld is gecommitteerd. Omdat de experimentele faciliteiten veelal zeer complex zijn, is een lange realisatietijd nodig. In 2003 komt de eerste faciliteit gereed en zullen de projecten tot betaling komen. De voor 2002 beschikbare middelen worden daarom doorgeschoven naar latere jaren.

Voor nadere toelichtingen wordt verwezen naar de jaarverslagen van de desbetreffende departementen.

Specificatie

(x € 1 000)	Departement	Raming	Realisatie	Verschil
Bereikbaarheid/Voorfinanciering private financiering	IF	705 647	708 452	2 805
Milieu				
MilieuTechnologie	VROM	3 176	3 093	- 83
MilieuTechnologie / EET	EZ	13 160	734	- 12 426
Kennis				
Nationaal Initiatief Duurzame Ontwikkeling	VROM	4 084	4 489	405
St.kennisontw. en -overdracht bodem	VROM	4 992	3 580	- 1 412
Ondergronds Logistiek Systeem	VenW	454	1 843	1 389
Experimentele Faciliteiten	EZ	11 345	-	- 11 345
Gigaport	EZ	16 427	14 170	- 2 257
Connekt	VenW	6 988	3 962	- 3 026
Expertisecentrum meervoudig ruimtegebruik (EMR)	VenW	5 445	5 46823	
Watergraafsmeer	OCW	4 538	4 538	-
Biomade	OCW	2 360	2 087	- 273
Technocentra	OCW	5 445	5 445	-
Ketennetwerken, Clusters en ICT	LNV	3 176	2 395	- 781
Delfst Cluster	OCW	6 807	7 442	635
Totaal		794 044	767 698	- 26 346

*Artikel 01.09 Investeringsimpuls 2001***Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)**

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2002	678 485
Realisatie 2002	682 875
Verschil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	4 390

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd voor door de Interdepartementale Commissie Economische Structuur (ICES) goedgekeurde projectvoorstellen van de Investeringsimpuls 2001. Ook wordt op dit artikel de bijdrage geraamd aan het Infrastructuurfonds voor reeds bestaande Fes-waardige projecten die voorheen ten laste van de reguliere Rijksbegroting werden gefinancierd (het zogenaamde Fes-bruggetje). Voor het project «BIRK & Saneringsregeling» van VROM is in 2002 € 15,36 mln gerealiseerd. Deze middelen heeft VROM nog niet met het Fes verrekend. De verrekening zal in 2003 plaatsvinden. Voor de uitgekeerde prijsbijstelling wordt verwezen naar artikel 01.10/Prijsbijstelling.

Specificatie

(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Verschil		Begr. Art.
Bereikbaarheid (BOR)	342 689	345 259	2 570	IF	03.02
Kennis, ICT en onderwijs	47 420	47 899	479	IF	03.03
Bedrijventerreinen	7 113	6 300	- 813	EZ	04.10
Kennis, onderz. en innovatie	23 710	23 351	- 359	EZ	Divers
Kennis, onderz. en innovatie	11 855	12 525	670	OCW	Divers
Fes-brug	245 698	247 541	1 843	IF	Divers
Totaal	678 485	682 875	4 390		

Artikel 01.10 Prijsbijstelling

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2002	25 992
Realisatie 2002	–
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	– 25 992

Op het artikel «Prijsbijstelling» werd voor diverse Fes-projecten prijsbijstelling geraamd die gedurende het jaar is verdeeld. De prijsbijstelling voor de HSL en Betuweroute is op de betreffende artikelen apart geraamd.

Onderstaand volgt een overzicht van de uitgekeerde prijsbijstelling in het jaar 2002. Uiteindelijk is minder prijsbijstelling uitgekeerd dan geraamd.

(x € 1000)	Fes-artikel	2002
Betuweroute	01.04	3 226
HSL	01.04	2 413
V&V investeringsimpuls	01.01	–
Overig V&V, IF	01.01	778
Hubertustunnel	01.01	88
Bodem/vinex	01.02	160
Bereikbaarheidspakket	01.08	5 679
Fes-brug	01.09	1 843
Bereikbaarh. & stedelijke ontw.	01.09	2 570
Kennis (ICT & onderwijs)	01.09	356
Kennis, onderzoek & innovatie OCW	01.09	89
Kenniswijk	01.03	68
Bedrijventerreinen	01.09	53
Kennis, onderzoek & innovatie EZ	01.09	178
BIRK & saneringsconcept	01.09	355
Totaal uitdeling in 2002		17 856

Saldi

Artikel 02.01 Voordelig eindsaldo

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2002	1 451 779
Realisatie 2002	1 664 006
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	212 227

Het voordelig eindsaldo is gelijk aan het positieve verschil in enig jaar tussen de ontvangsten (inclusief batig beginsaldo) en de uitgaven (inclusief nadelig beginsaldo).

Het verschil tussen de stand in de vastgestelde begroting 2002 en de realisatie ontstaat door mutaties bij de ontvangsten en de uitgaven.

Lagere uitgaven en hogere ontvangsten leiden daarbij tot een hoger voordelig eindsaldo en omgekeerd.

Specificatie

(x € 1 000)

Stand in vastgestelde begroting 2002	1 451 779
Mutaties in eerste suppletore begroting:	- 81 120
- per saldo hogere uitgaven	- 190 639
- per saldo hogere ontvangsten (incl. hoger voordelig eindsaldo 2001)	+ 109 519
Mutatie in tweede suppletore begroting:	199 783
- per saldo lagere uitgaven	121 263
- per saldo hogere ontvangsten	78 520
Mutatie in slotwet:	93 564
- per saldo lagere uitgaven	105 041
- per saldo hogere ontvangsten	- 11 477
Realisatie	1 664 006

2.2 Toelichting bij de ontvangstenartikelen

01 Ontvangsten van het fonds

Artikel 01.01 Overige ontvangsten uit aardgas

Ontvangstenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2002	1 638 600
Realisatie 2002	1 629 800
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	- 8 800

De realisatie 2002 is als volgt tot stand gebracht:

Realisatie aardgasbaten (zie tevens jaarverslag 2002 van de EZ-begroting)	€ 3 973 746 309,93
Oorspronkelijk geraamde inkomsten DSM MJN 2002	€ 68 521 000,00
Gerealiseerde ontvangsten DSM in 2002	€ 22 002 408,33
Correctiepost DSM	€ 46 518 591,67
Realisatie aardgasbaten Fes- relevant	€ 3 927 227 718,26
waarvan 41,5% voor het Fes	€ 1 629 799 503,08

De raming van de ontvangsten van het Fes uit de winning van koolwaterstoffen wordt bijgesteld op grond van actuele gegevens over olieprijs, dollarkoers en afzet.

Eind 2001 heeft de Staat alle certificaten EBN B.V. (Energie Beheer Nederland) van DSM N.V. gekocht (zie Kamerstukken II, 2001–2002, 28 109, nr. 1). De Staat heeft daarmee het recht verkregen op alle dividenduitkeringen van EBN. Zij zullen echter niet als basis dienen voor de voeding van het Fes uit 41,5% van de totale gasbaten. Alvorens de voeding van het Fes uit

gasbaten te bepalen, zullen de uitkeringen in mindering worden gebracht op de berekeningsbasis. De wettelijke basis hiervoor is in de eerste suppletore begroting 2002 van het Fes geregeld.

De aardgasbaten (niet-belastingmiddelen) bedroegen in 2002 € 3,97 mld (raming was € 3,95 mld). Hiervan komt € 1,63 mld (raming was € 1,64 mld) ten gunste van het Fes.

Kengetallen aardgasraming

	Raming	Realisatie	Verschil
	Ontwerp- begroting 2002	2002	
Prijsgegevens			
Euro/dollarkoers	0,90	0,94	0,04
Olieprijs in dollar per vat	23,0	25,0	2,0
Hoeveelheidsgegevens (mrd m³)			
Nederlandse productie	70	72	2
Ontvangsten aardgasbaten (mld €)			
Niet belasting middelen:			
– EZ-begroting	3 947,9	3 973,8	25,9
– Fes	1 638,6	1 629,8	– 8,8

Artikel 01.02 Rentebesparing en uit incidentele besparingen

Ontvangstenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2002	420 700
Realisatie 2002	374 166
Verschil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	– 46 534

Volledigheid ontvangsten

De over 2002 gerealiseerde vervreemdingen van staatsdeelnemingen zijn gebaseerd op door de departementen verstrekte en door hun Departementale Accountants- of Auditdiensten (DAD's) gecontroleerde opgaven. Op basis van deze opgaven is de daadwerkelijke omvang van de in 2002 gerealiseerde rentevrijval bepaald.

Berekeningswijze

De hoofdsom van de vervreemdingen wordt in mindering gebracht op de staatsschuld, gerekend vanaf de dag waarop deze hoofdsom daadwerkelijk op een rekening van het Rijk is bijgeschreven. De rentevrijval die dit tot gevolg heeft, wordt in 2002 berekend vanaf de dag van ontvangst, vermindert met eventuele dividendderving. De dividendderving wordt vastgesteld conform de van de departementen ontvangen en door de DAD's gecontroleerde opgave.

Rentevrijval

In het jaar 2002 zijn er géén staatsdeelnemingen verkocht of rechten geveild die leiden tot hogere ontvangsten voor het Fes. De gerealiseerde

renteontvangsten betreffen derhalve alleen de structurele doorwerking van de verkopen en veilingen in de jaren voor 2002.

02.01 Voordelig beginsaldo

Ontvangstenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)

	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2002	1 873 083
Realisatie 2002	2 104 979
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	231 896

Op dit artikel is het gerealiseerde batig eindsaldo van het voorafgaande jaar opgenomen, welk saldo op grond van het eerste lid van artikel 4 van de Wet Fes ten gunste van de begroting van het fonds in het volgend jaar komt.

Specificatie

(x € 1 000)

Stand in vastgestelde begroting 2002	1 873 083
Mutatie in eerste suppletore begroting 2002:	231 896
Realisatie 2002	2 104 979

De gebruikelijke mutatie in de eerste suppletore begroting is de resultante van de afsluiting van het jaar 2001 na vaststelling van de ontwerp-begroting 2002.

3 Saldibalans

Saldibalans per 31 december 2002 van het Fonds economische structuurversterking (bedragen x € 1 mln)

Uitgaven ten laste van de begroting	2 444,9	Ontvangsten ten gunste van de begroting	2 004,0
Rekening-courant RHB ultimo 2002	1 664,0	Rekening-courant RHB Ultimo 2001	2 105,0
Totaal	4 108,9	Totaal	4 109,0*

* Optelling wijkt af vanwege afronding.

Toelichting (bedragen x € 1000)

Uitgaven ten laste van de begroting (€ 2 444 940)

Betreft de in 2002 verrekenende bijdragen aan andere departementen.

Rekening-courant RHB ultimo 2002 (€ 1 664 008)

Saldo op valutadatum 31 december 2002.

Ontvangsten ten gunste van de begroting (€ 2 003 966)

Betreft de in 2002 verrekenende ontvangsten:

Rekening-courant RHB ultimo 2001 (€ 2 104 980)

Saldo op valutadatum 31 december 2001.